

Danmark deltager som bekendt også i WINTEX-øvelserne. I forbindelse med WINTEX 85 stillede Albrechtsen (VS) spørgsmål til statsminister Poul Schlüter¹²⁾ om, hvorvidt de danske deltagere i øvelsen havde mandat til at støtte udløsningen af en atomkrig, og om, hvorvidt mandatet også omfattede dansk accept af førstegangsb brug af atomvåben. I svaret blev der ikke givet oplysninger om dette, men statsministeren skrev, at øvelsen var »helt fiktiv«, og at forfatningsmæssige krav blev respekteret. Vi ved således ikke, hvad de danske deltagere konkret har foretaget sig i WINTEX 85, men vi ved, at den endte med atomkrig. Vi ved også, at før afgørelsen om brug af atomvåben er truffet, skal den danske regering i NATO-rådet tilkendegive, om den støtter denne beslutning. Dog er der her den usikkerhed, at NATOs konsultationsprocedurer ikke giver garanti for, at den høring faktisk finder sted. USA kan, når det skønnes, at tiden eller omstændighederne ikke tillader det, fravige aftalen om forudgående konsultation efter eget forgodtbefindende. Dette er dokumenteret af Stig Hjarvad og Keld Albrechtsen i en kronik i Weekendavisen.¹³⁾

Vi ved, at den daværende NATO-chef, Alexander Haig, under en WINTEX-øvelse i 1977 beordrede atomangreb mod flere østeuropæiske hovedstæder samt mod det neutrale Finland. Dette blev afsløret af den afhoppede NATO-sekretær Ursula Lorents.¹⁴⁾

Heller ikke her foreligger der oplysninger om en eventuel konsultationsprocedure. Men efter de vejledende regler skulle danske deltagere altså også her være spurgt.

I WINTEX 85 lededes den politiske deltagelse i øvelsen fra dansk side af statsministerens sikkerhedspolitiske rådgiver, Henning Gottlieb.¹⁵⁾

En anden atomkrigsøvelse, Able Archer, kaster mere lys over sagen. Denne øvelse fandt sted 5.-9. november 1984. Øvelsen afholdes en gang årligt under ledelse af NATO-hovedkvarteret (SHAPE) og omfatter procedurer for brug af taktiske atomvåben. Danmark deltager i øvelsen (se forsvarsministerens oplysninger i Folketingets forhandlinger).¹⁶⁾

Især rejstes her det spørgsmål, om general Rye Andersen som NATO-kommandant (enhedskommandoen COMBALTAP) kunne tænkes at have beordret brug af de atomvåben, som han i en sådan situation råder over (bl.a. de i Slesvig stationerede amerikanske kortdistancevåben). Det var umuligt at få forsvarsministeren til at besvare dette spørgsmål.¹⁷⁾

Men oberstløjtnant Fromelt udtalte,¹⁸⁾ at han ikke ville kommentere spørgsmålet, men at han »ikke troede«, at general Rye Andersen ville give en sådan ordre. Fromelt sagde, at man i øvelsen ikke primært ville afprøve de taktiske kortrækkende våben, men at alternativet var de kraftige mellemdistancevåben.

Dette kan have fritaget Rye Andersen for at træffe beslutning i denne Able Archer-øvelse. Vi ved det ikke. Men det har ikke fritaget danske deltagere fra at tage stilling til NATOs brug af mellemdistanceatomvåben.

Atomkrigsøvelser finder også sted på lavere niveauer i NATO-hierarkiet. Til oplysning om dette kan f.eks. henvises til de særdeles åbenhjertige udtalelser af oberstløjtnant Ib Jørgensen,¹⁹⁾ hvor han bl.a. siger: »Vi rekvirerer atomvåben, som en svejser bestiller ilflasker.« Han henviser til, at ved øvelser om slag i Danmark råder officererne over atomvåben i spektret fra 2 til 100 kilotons (våben som leveres »fra udlandet«).

Endvidere skal det nævnes, at den danske regering jo ikke lægger skjul på, at danske officerer uddannes i procedurer m.v. for brug af atomvåben. Dette fremgår af et svar fra forsvarsministeren på et spørgsmål af Steen Folke²⁰⁾. Her blev der redegjort for, at uddannelsen bl.a. indeholder:

- procedurer for anmodning og tildeling af atomvåben,
- den involverede beslutningsproces,
- atomvåbens virkning på forskellige måltyper m.v.

Sluttelig skal nævnes, at den nye kommandobunker i Ravnstrup rent fysisk er det sted, hvorfra enhedskommandoens beslutninger om brug af atomvåben på eller fra dansk-nordtysk område vil blive truffet. Bunkeren havde premiere i forbindelse med Able Archer-øvelsen i november 1985.

Et vigtigt spørgsmål er stort set uafklaret i forbindelse med disse øvelser, nemlig hvorledes man vil sikre, at de politiske myndigheder og herunder naturligvis fremfor nogen Folketinget får reel sikkerhed for at kunne blokere beslutningen om brug af atomvåben.

Det nærmeste, vi er kommet denne problemstilling, er en forsikring fra forsvarsministeren om, at man i en given situation vil sikre, at den politiske beslutningsprocedure kobles ind, men at denne ikke er medtaget i disse øvelser (Able Archer), hvor sigtet kun er at prøve den militære del af procedurerne. Deraf kan man jo slutte, at øvelserne altså simpelthen ser bort fra de politiske procedurer. Dette er naturligvis endnu et afgørende ar-